

روزشمار جنگ

سه شنبه

۱۶ اردیبهشت ۱۳۶۵

۲۶ شعبان ۱۴۰۶

۶ مهر ۱۹۸۶

۱۶۲

امروز در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران چند جلسه برگزار شد. اولین جلسه با حضور علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، علی عبداللهی مسئول طرح و عملیات قرارگاه نیروی زمینی سپاه، محمد پیش‌بهار جانشین مسئول اطلاعات قرارگاه نیروی زمینی سپاه و سیدمهدی مبلغ جانشین مسئول ستاد نیروی زمینی سپاه از ساعت ۹:۱۵، آغاز و تا حدود ساعت ۱۲، ادامه یافت. در این جلسه ابتدا درباره تشکیل گردان‌های قائم برای استقرار در خطوط دفاعی بحث شد. سپس رحیم صفوی، محمد پیش‌بهار و سیدمهدی مبلغ که روز ۱۲ اردیبهشت، برای بررسی خطوط پدافندی عازم دو جبهه میانی و شمالی شده بودند، درباره وضعیت خطوط پدافندی گزارش دادند.

مهدی انصاری راوی مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ در قرارگاه نیروی زمینی سپاه، درباره مطالب مطرح شده در این جلسه آورده است: در پی حملات ارتش عراق در ماه‌های اخیر به خطوط دفاعی نیروهای جمهوری اسلامی و اشغال مواضع آنها، سپاه پاسداران با وجود کمبود نیرو و امکانات، علاوه بر حضور فوری در منطقه اشغال شده و برعهده گرفتن طراحی عملیات علیه قوای دشمن و دفاع از مناطق مهم، تصمیم گرفت برای مقابله با تکرار حملات ارتش عراق و جلوگیری از نفوذ نیروهای دشمن به خطوط دفاعی ارتش اقدام عملیاتی لازم را انجام دهد. علی عبداللهی در تشریح فعالیت‌هایی که تاکنون در این مورد انجام شده، گفت برای هر یگان سپاه پاسداران یک گردان قائم در نظر گرفته شده و سازمان و نیرو و امکانات و تجهیزات آن مشخص شده است. این گردان‌ها از نوع گردان‌های سنگین است که ۶۰۰ نیرو دارد و دارای ستاد، سلاح و ادوات، سازمان تدارکات و... است طوری که تا حدودی از لحاظ پشتیبانی و تأمین آتش پشتیبانی خط پدافندی‌اش خودکفا است.

در ادامه جلسه علی عبداللهی طول خط حدی را که برای هر یگان سپاه پاسداران در سراسر خطوط پدافندی مشخص شده اعلام کرده و توضیح داد که برای تعیین خط حد هر یگان دو موضوع

در نظر گرفته شده است: یکی آشنایی یگان به منطقه و فعالیت قبلی در آن و دوم تاحدامکان نزدیکی عقبه یگان به منطقه تعیین شده. چند نمونه از خط‌دهایی که برای پدافند به گردان‌های قائم چند یگان مشخص شده، چنین است: لشکر ۷ ولی عصر (عج) منطقه جزابه ۵ کیلومتر، لشکر ۴۱ ثارالله (ع) از فرخ‌آباد مهران و ادامه آن زیر ارتفاعات قلاویزان تا شیار گاوی ۶ کیلومتر، لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از پاسگاه زید به طرف ابرویی ۴ کیلومتر، لشکر ۸ نجف ارتفاعات سورن و چاله‌سبز، لشکر ۲۵ کربلا از ترابه تا پاسگاه دژ ۱۳ کیلومتر، تیپ امیرالمؤمنین (ع) از چنگوله تا پاسگاه آبزیادی و...^۱

بخش دوم این جلسه به گزارش نتایج بازدید رحیم صفوی و محمد پیش‌بهار از محورهای مختلف جبهه شمال غرب و جبهه میانی اختصاص یافت. در این بازدید وضعیت محورهای مختلف، مشکلات و ضعف‌های خطوط پدافندی؛ وضعیت یگان‌ها و نیروهای پدافندکننده؛ محورهایی که امکان اجرای عملیات در آنها وجود دارد؛ تحرکات اخیر ارتش عراق در هر محور و واکنش نیروهای خودی؛ ضعف و قوت یگان‌های مستقر در مناطق مختلف این جبهه؛ نیازهای موجود در زمینه نیرو، آموزش و تجهیزات؛ اقدامات یگان‌های خودی برای مقابله با حملات احتمالی دشمن؛ خطوط دفاعی ضعیف و مناطق خالی از نیروی دفاعی؛ چگونگی ارتباط و هماهنگی یگان‌های سپاه و ارتش در این دو جبهه و چگونگی رفع ضعف‌ها و ایجاد هماهنگی مناسب و... بررسی شد.

در این گزارش گفته شد که ارتش عراق در منطقه دینا (در شمال عراق روبه‌روی پیرانشهر ایران)، با افزودن یک تیپ به یگان‌های مستقر در این منطقه نیروهای خود را تقویت کرده و علاوه بر آوردن ۱۰۰ بالگرد، توپ‌های خود را هم جلو کشیده است. رحیم صفوی افزود در مقابل ارتش عراق در این منطقه، تیپ قدس سپاه پاسداران با ۷ گردان و همچنین یک تیپ از ارتش مستقر است. وی گفت: نیروهای خودی و دشمن به‌تازگی در این منطقه فعال شده‌اند و این منطقه که شاید در شش ماه گذشته هیچ شهیدی نداشته، در چند روز اخیر روزانه یکی، دو شهید و ده، دوازده مجروح بر اثر آتش دشمن داشته است. رحیم صفوی اضافه کرد که هرچند بیشتر تیپ‌های خودی که در این جبهه مستقر هستند، در عملیات‌های اصلی و درگیری‌های سخت با دشمن شرکت نداشته‌اند، اما اگر هشیار باشند و در حفظ شیارها و محورهایی که امکان نفوذ هست، بکوشند و با عملیات هلی‌برن عراق مقابله کنند، دشمن نمی‌تواند کاری بکند. وی توضیح داد که البته خوبی تیپ‌های مستقر در جبهه شمالی این است که برخلاف یگان‌های مستقر در جنوب، اینها سنگین نشده‌اند و به‌سادگی قابلیت جابه‌جایی و انتقال دارند. محمد پیش‌بهار نیز گفت که به‌دلیل تحرکات اخیر ارتش عراق، فرماندهان یگان‌های خودی در برخی محورهای جبهه شمالی فعال شده‌اند و در یک هفته چندبار به خطوط دفاعی سرکشی می‌کنند، هم سپاه و هم ارتش توپ اضافه کرده و خط‌ها را تقویت کرده‌اند. از سوی دیگر، رحیم صفوی ضمن تأکید بر اهمیت منطقه سردشت توضیح داد که در این منطقه نیرویی از سپاه حضور ندارد و ارتفاعات مشرف بر سردشت کاملاً در معرض خطر و هجوم دشمن است و باید برای تصرف ارتفاعات این منطقه اقدام شود.

در ادامه گزارش، در تشریح وضعیت مناطق دیگر از جمله دربندیخان، ارتفاعات شاخ شمیران، هزارقله، ارتفاعات لری و... گفته شد که روی ارتفاعات لری ۲ تیپ از ارتش و پایین تر از آن هم تیپ ۱۵ امام حسن^(ع) و یک گردان جندالله از سپاه مستقر است. همچنین در دشت پنجوین که باتلاقی است هیچ یک از یگان‌های خودی مستقر نیستند، برای همین نیروهای دشمن می‌توانند از آن عبور کنند، ضربه بزنند و برگردند. قرار شد دو سه ماه دیگر که وضعیت زمین مناسب می‌شود در این دشت خاکریز احداث شود. همچنین از جمله دلایل ناهماهنگی در برخی محورها، نبود ارتباط منسجم میان فرماندهان ارتشی و سپاهی ذکر شد و بر ضرورت وحدت فرماندهی در این محورها تأکید گردید.

محمد پیش‌بهار در ادامه، فعالیت تیپ ۵۷ ابوالفضل^(ع) را در منطقه شاخ شمیران، شاخ سورمر و یال‌های آن و نیز اقدامات تیپ ویژه شهدا را در پایین تیپ ۵۷ و منطقه بردکان و فعالیت‌های شناسایی این دو تیپ را توضیح داد. وی خط حد قرارگاه نجف ۲ سپاه را از شاخ کوشی تا چنگوله ذکر کرد و گفت: منطقه باغ‌کوه تقویت شده، ولی توان ما در منطقه سرپل ذهاب ضعیف است. وی افزود: هر چند منطقه قصر شیرین تقویت شده، ولی همچنان در معرض تهدید دشمن است. همچنین در منطقه نفت‌شهر خط دشمن جلوتر از نفت‌شهر بوده و این شهر در منطقه اشغالی قرار دارد. در ادامه، محمد پیش‌بهار درباره منطقه مهران و فعالیت‌های دشمن در این منطقه گفت: در منطقه مهران خط ما روی ارتفاعات کانی‌سخت و خط دشمن روی ارتفاعات قلاویزان است. دشمن به تازگی منطقه مهران را با یک تیپ تقویت کرده و به وسیله بالگرد فعالیت‌های شناسایی داشته است. به گفته پیش‌بهار در پی تحرکات دشمن در این منطقه، با هماهنگی فرماندهان سپاه و ارتش روی مراکز تجمع دشمن آتش شدیدی اجرا شد. در واقع عوامل مختلفی مانند تلاش و اقدامات سپاه در منطقه، اجرای فعالیت‌های روانی و تبلیغاتی در ایلام، تشکیل قرارگاهی با حضور امام‌جمعه، استنادار، شهردار و...، راه‌پیمایی مردم در شهر و هشدار در مورد اینکه عراق قصد اشغال مهران را دارد، موجب شد ارتش عراق از تصمیم احتمالی خود برای تصرف خطوط پدافندی ارتش ایران در مهران در اواخر فروردین ماه گذشته منصرف شود. البته در این جلسه هشدار داده شد که توان نیروهای خودی در منطقه مهران ضعیف و این شهر همچنان در معرض تهدید است به طوری که نیروهای دشمن می‌توانند جاده اصلی مهران را به سرعت ببندند و این شهر را اشغال کنند.*

محمد پیش‌بهار در ادامه جلسه گفت: منطقه چکه‌موسی تقریباً خالی است و نیروی کمی از ارتش در آنجا مستقر است که با تحرک اخیر دشمن در این منطقه، ارتش تا حدی نیروهای خود را تقویت کرده، ولی همچنان در معرض تهدید قرار دارد. وی افزود: در منطقه چنگوله تیپ

* بنا بر اعلام واحد اطلاعات قرارگاه نجف، ساعت ۱۵ روز ۱۳۶۵/۲/۱۶، یک سرباز عراقی به نام علی حسین حامل، تسلیم نیروهای خودی شده و گفته است: «وقتی وارد منطقه شدیم پرسنل قدیمی به ما گفتند که می‌خواهند به منطقه مهران حمله کنند و حسن‌آباد، فیروزآباد و جاده آسفالت را بگیرند.» [سند شماره ۱۳۹۴۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: واحد اطلاعات قرارگاه نجف، ۱۳۶۵/۲/۲۹]

امیرالمؤمنین^(ع) سپاه پاسداران، ۴ گردان نیرو و ۶ کیلومتر خط دارد که توان خوبی است و آتش پشتیبانی مناسبی دارند، درضمن توپخانه ارتش هم به آنها کمک می‌کند.

علی شمخانی فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران، در این جلسه پیشنهاد کرد نیروهایی از واحد طرح و عملیات سپاه که درحال آموزش هستند، برای آموزش عملی، همراه با مربیان خود در یک مأموریت ۱۵ روزه، سراسر خطوط پدافندی را بررسی و ضعف‌ها را مشخص کنند و پیشنهادهای لازم را برای استحکام، تقویت و اصلاح خطوط پدافندی بدهند. با موافقت حاضران قرار شد این پیشنهاد عملی شود. علی شمخانی همچنین عملیات روانی دشمن را که مدتی است با تحرکاتی نظیر فرستادن نیروی شناسایی به خطوط خودی در مناطق مختلف، بازکردن میدان مین، تظاهر به تک و همچنین اجرای تک در برخی خطوط، به راه افتاده و فکرها و توان‌ها را از تمرکز روی عملیات و اقدامات اصلی بازداشته است، تاکتیکی موفق برای دشمن خواند. وی در پایان جلسه تشکیل قرارگاه‌های عملیاتی و پدافندی در مناطق مهم، از جمله تشکیل قرارگاه نصرت در منطقه هور را شیوه‌ای موفق ارزیابی کرد که بحث در این باره و ضرورت تداوم این شیوه ادامه یافت.^۲

۱۶۳

در دومین جلسه امروز فرماندهان نیروی زمینی سپاه، علی فضل‌ی و علی عبداللهی به تشریح عملیات ۱۳/۲/۱۳۶۵ در منطقه فکه و علل ناکامی آن پرداختند.

در این جلسه که در مقر شهید همت در شرق شهر فاو برگزار شد علی شمخانی، رحیم صفوی، عزیز جعفری، احمد غلامپور، یعقوب زهدی، محمد پیش‌بهار، محمد باقری، علی فضل‌ی و علی عبداللهی حضور داشتند. ابتدا علی فضل‌ی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) سپاه، گفت: روز یازدهم اردیبهشت، درحال استقرار نیرو در جزیره مجنون بودیم که رحیم صفوی ابلاغ کرد به فکه برویم. پس از رسیدن به فکه و بررسی‌های اولیه متوجه شدیم دشمن با گذشت ۲۴ ساعت از عملیات، ۲ خاکریز احداث کرده و جلوی مواضع خود را سیم‌خاردار کشیده است. بعد از شناسایی‌ها، برای اجرای عملیات در ۶ محور شناسایی شده، ۶ گردان عملیاتی و ۲ گردان احتیاط سازماندهی کردیم. روز عملیات هوای منطقه ابری و مه‌آلود بود که رفته‌رفته باران شروع شد. ساعت ۱۵:۲۳ روز ۱۳/۲/۱۳۶۵، با رمز "یا سیدالشهدا^(ع)" عملیات شروع و در همان ابتدای عملیات تعدادی تانک دشمن منهدم شد. دشمن ۳ تیپ در منطقه داشت (تیپ‌های ۶، ۱۷ و ۲۴) ولی در همان روز عملیات، ۳ تیپ دیگر (۲ تیپ زرهی و یک تیپ مکانیزه از لشکر ۱) برای جایگزینی با نیروهایی که قبلاً عمل کرده بودند به منطقه آمدند و با شروع عملیات، عملاً همه ۶ تیپ برای مقابله با عملیات ما به کار گرفته شدند. عمده مقاومت نیروهای عراقی هم نزدیک جاده اصلی بود که واحدهای زرهی‌اش در آنجا استقرار داشتند. دشمن از نیروی پیاده کمی استفاده کرد. به‌هرحال، نیروهای ما پس از یکی دو کیلومتر پیشروی در عمق با نیروهای دشمن درگیر

شدند. در جریان عملیات گردان قمرینی هاشم^(ع) در جناح راست که گفته بودیم برای کمک به گردان دیگر بیاید، به دلیل پیچیدگی زمین و عارضه‌های فراوان راه را گم کرد. گردان‌های حضرت قاسم^(ع) و حضرت علی اصغر^(ع) و همچنین گردان‌های زهیر و زینب^(س) با وجود موفقیت در انهدام دشمن، نتوانستند باهم الحاق کنند و فقط گردان حضرت علی اکبر^(ع) توانست به هدف خود برسد. عرض منطقه عملیات زمین حدود ۳۰ کیلومتر و زمین منطقه نبرد واقعاً نیروخور است. از طرفی برخی فرماندهان از جمله اسکندرلو فرمانده گردان حضرت علی اصغر^(ع) و حسنی فرمانده گردان المهدی^(عج) شهید شدند و معاون دوم گردان حضرت علی اصغر^(ع) زخمی شد. لذا پیش‌بینی کردیم اگر نیروها با همان وضعیت در منطقه بمانند با پاتک مواجه می‌شوند که همین‌طور هم شد. با گذشت حدود ۶ ساعت از عملیات، ساعت ۵ صبح، عراق پاتک شدیدی اجرا کرد که ما گفتیم نیروها سریع شهدا و مجروحان را از منطقه تخلیه کنند. بدین ترتیب تا ساعت ۸:۳۰ همه گردان‌ها به مواضع قبلی بازگشتند.

علی فضلی افزود: در این عملیات حدود ۷۰ شهید دادیم که ۴۹ نفر از آنها به عقب آورده شدند. در میان شهدا، ۲ فرمانده گردان و مسئول پرسنلی لشکر هم بود. حدود ۳۰۰ نفر هم زخمی شدند که ۷۰ درصدشان سرپایی مداوا شدند. وی مشکل فعلی یگان خود را کمبود ماشین، مهمات، اسلحه، آب و غذا ذکر کرد.^۳

همچنین علی عبداللهی که از طرف فرماندهی نیروی زمینی سپاه به منطقه فکه رفته بود، امروز، پس از بازگشت از فکه در گزارشی به علی شمخانی گفت: باتوجه‌به توان زیاد دشمن در منطقه و کمبود نیروی خودی، ما برای عملیات نیاز به ۴ گردان دیگر داشتیم، ولی ناچار با همین نیروی موجود عمل کردیم.^{۴*}

۱۶۴

در جلسه مشترک فرماندهان نیروی زمینی سپاه پاسداران با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی، مهم‌ترین مسائل و مشکلات و موضوعاتی نظیر سیاست جنگی عراق، ضرورت توجه بیشتر مسئولان کشور به پشتیبانی از جنگ و رفع کمبودها و ضرورت توسعه سازمان رزم سپاه مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

* در پی تحرکاتی که در چند روز اخیر در منطقه فکه رخ داده است، ساعت ۳:۳۰ بامداد ۱۳۶۵/۲/۱۶، سرهنگ جمشیدی فرمانده نیروهای ارتشی مستقر در منطقه فکه، از تحرکات دشمن در این منطقه از جمله برداشتن بخشی از موانع خبر داد و با اعلام احتمال تک مجدد دشمن، درخواست کمک کرد. در پی این درخواست، فرماندهی نیروی زمینی سپاه پاسداران به فرمانده لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب^(ع) که یگان احتیاط این منطقه بود، دستور داد که آماده باشد تا در صورت لزوم نیروهایش را برای مقابله با دشمن به کار گیرد. [سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه (مهدی انصاری)، ۱۳۶۵/۲/۱۲ تا ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۴۳]

امروز، در قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران، فرمانده نیروی زمینی، جمعی از مسئولان این قرارگاه* و فرماندهان یگان‌ها با تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی** که به عنوان "کمیته بررسی مشکلات جنگ" به جبهه جنوب آمده‌اند، مسائل و مشکلات جنگ را بررسی کردند. در این جلسه شش ساعته موضوعات متعددی مطرح شد. ابتدا فرمانده نیروی زمینی سپاه پاسداران به تشریح سابقه سیاست جنگی عراق مبتنی بر راهبرد "پدافند در زمین و آفند در همه جا" پرداخت. سیاستی که بعد از عملیات بیت‌المقدس در سال ۱۳۶۱، اتخاذ شد و تا عملیات والفجر ۸ ادامه یافت. بعد از عملیات والفجر ۸ عراق سیاست جنگی خود را به آفند در همه جا، حتی در زمین، تغییر داد و با اجرای این راهبرد جدید در طول دو ماه اخیر توانست با چند عملیات محدود، موضعی از خطوط پدافندی نیروهای خودی را در خاک ایران به اشغال درآورد. علی شمخانی افزود: تهاجمات زنجیره‌ای اخیر عراق بدین معنی خواهد بود که آیا ما در فاو تمرکز کنیم و صرفاً این جبهه‌ها را نگه داریم یا در جبهه‌ای که عراق خودش انتخاب می‌کند، بکنجیم؟ امروز، ما در وضعیتی قرار گرفته‌ایم که برای انتخاب منطقه نبرد، اختیاری نداریم بلکه مجبوریم در چارچوب خاصی که زمان آن را هم عراقی‌ها بر ما تحمیل کرده‌اند عمل کنیم. این وضعیت ناامیدکننده و تیره است. وی دلیل بروز چنین وضعیتی را کم‌توجهی برخی مسئولان کشور به مسئله جنگ و سستی در پشتیبانی جنگ اعلام کرد و راه مقابله با سیاست جنگی جدید عراق را توسعه سازمانی سپاه و حمایت همه‌جانبه از جنگ دانست. فرمانده نیروی زمینی سپاه به نمایندگان مجلس گفت که میدان جنگ میدان انتخابات نیست که هر زمانی تصمیم گرفته شود بتوان مردم را به خیابان کشاند، جنگ لوازمی می‌خواهد که اگر آن را در طول زمان فراهم نکنیم، نمی‌توانیم هر زمان که خواستیم تصمیم به اجرای اهدافمان بگیریم. ما برای پیروزی مستمر در میدان جنگ بایستی از سال ۱۳۶۰، تصمیماتی می‌گرفتیم که امروز همچنان بتوانیم به آفند ادامه دهیم. تصمیمات و اقدامات روزانه در جبهه، قابل توجه و اجرا نخواهد بود. عراق در سال اول جنگ، بعد از آنکه در هجوم به ایران ناکام ماند به این نتیجه رسید که یکی از علل این ناکامی کمبود نیروی نظامی است. در پی آن به سرعت تمام توانش را برای رفع این نقص به کار گرفت

* رحیم صفوی جانشین فرمانده نیروی زمینی سپاه، احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا سپاه، محمد باقری مسئول اطلاعات نیروی زمینی سپاه، یعقوب زهدی جانشین فرمانده توپخانه سپاه، ظهراب جانشین مسئول واحد مخابرات، علی فضلی فرمانده تیپ ۱۰ سیدالشهدا^(ع) سپاه، حیات مقدم رئیس ستاد سپاه در جنوب، مرتضی صفار جانشین فرمانده قرارگاه نوح، یوسف فروتن، محمود احمدپور مسئول تدارکات سپاه، جمال آبرومند و اکبر غمخوار به ترتیب جانشین اول و دوم مسئول تدارکات، علی حسینی تاش رئیس ستاد نیروی زمینی سپاه در این جلسه حضور داشتند.

** شوشتری نماینده مردم قوچان و عضو کمیسیون قضایی، عوض زاده نماینده مردم شیروان و عضو کمیسیون نهادهای انقلابی، هجرتی نماینده مردم قزوین و عضو کمیسیون آموزش و پرورش، شهنی مصطفی نماینده مردم مسجدسلیمان و عضو کمیسیون بهداری، جلالی نماینده مردم فیروزآباد و عضو کمیسیون کشاورزی، هراتی نماینده مردم سبزوار و عضو کمیسیون برنامه و بودجه.

و توانست ارتش را از ۳ سپاه با توان ۱۲ لشکر و ۵ تیپ مستقل در سال اول جنگ به ۷ سپاه با توان ۳۵ لشکر توسعه دهد. عراق با توسعه سازمان رزم و تجهیز آن، یگان‌های جدید تأسیس و آنها را به جای یگان‌های اصلی در خطوط نبرد مستقر کرد و برای غلبه بر ما، یگان‌های سازمانی قوی‌تر را در احتیاط و آماده نگه داشت و هر جا ما برای عملیات تجمع می‌کردیم، آنها را علیه ما به کار گرفت. یکی از دلایل موفقیت ارتش عراق در عملیات بدر یا عملیات خیبر همین بود. این درحالی است که بعد از عملیات بیت‌المقدس نه تنها توان جدیدی به ما (سپاه پاسداران) اضافه نشد، بلکه توان امروز ما از آن زمان هم کمتر است. این وضعیت ناشی از فقدان آینده‌نگری کسانی که در جبهه‌ها می‌جنگند، نیست، زیرا دلایل و شواهد فراوانی وجود دارد که سپاه پاسداران اعلام نیازمندی می‌کرد و اقداماتی را هم شروع کرد، ولی به دلیل نبود وحدت و درک نشدن مشکلات جنگ و منفک بودن مسائل پشت‌جبهه با جبهه، هرگز برنامه‌ها به ثمر نرسید. وقتی سپاه بعد از عملیات والفجر مقدماتی اعلام کرد ما باید لشکرهایمان را به سپاه تبدیل کنیم، به جای تحلیل صحیح این نیاز، عناصر زیرک درارتباط با عناصر ساده‌اندیش با زدن برجسب‌های سیاسی، برنامه سپاه را نه تنها به شکست کشاندند، بلکه درون سپاه را نیز به مخالفت واداشتند و در این باره جزوه‌ها نوشتند و به جای آنکه آیه "وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ" را سرلوحه کار خود قرار داده و موجب رشد نظامی شوند، با هر کسی صحبت می‌کردی می‌گفت "كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً"*** لذا نه تنها برنامه توسعه سازمان رزم متوقف شد و هیچ‌گونه رشدی نکردیم، بلکه توانمان نسبت به گذشته کمتر شد.

در این وضعیت عراق هم‌زمان با رشد سازمان نظامی خود، اهتمام زیادی به تقویت دستگاه‌های اطلاعاتی‌اش کرد. علاوه بر آن از توان گروهک‌های ضدانقلاب، عناصر وابسته به رژیم گذشته و شبکه نیروهای خلق عرب استفاده کرد و از وضعیت ما کسب اطلاع کرد. سپس با تغییر سیاست جنگی‌اش (آفند در همه جا) به مواضع ما حمله کرد و یک‌به‌یک مناطقی را که در تصرف ما بود، گرفت. البته حدس ما این بود که عراق راهبرد خود را تا حد بازپس‌گیری زمین‌های تصرف‌شده توسعه دهد، ولی با عملیات در منطقه فکه و سخنرانی صدام و مقامات حزب بعث مشخص شد که عراق تصمیم گرفته در حد توان و مقدوراتش، وارد خاک ایران شود و به عملیات‌های آفندی ادامه دهد.

فرمانده نیروی زمینی سپاه علاوه بر حمایت نکردن از روند توسعه سازمان رزم سپاه، ظرفیت ناقص یگان‌های موجود و ناتوانی آنها برای اجرای عملیات علیه دشمن را از دیگر دلایل بروز وضعیت کنونی برشمرد و افزود: «در چنین وضعیتی اگر حتی مردم هم به جبهه‌ها بیایند سازمان ابلاغی یگان‌هایمان کامل نشده است و اگر بیش از این ظرفیت هم نیرو بیاید این نیرو را نمی‌توان به کار گرفت، چون تازمانی که در سازمان، فرمانده، سلاح، ماشین‌آلات مهندسی و... نباشد،

* سوره انفال آیه ۶۰

** سوره بقره آیه ۲۴

نمی‌شود برای نیروی رزمنده تصمیم‌گیری کرد و توان آفندی ایجاد کرد. توان آفندی منوط به چند عامل است: ۱. آنچه داریم، درست آماده کنیم. ۲. عواملی را که در پدافند داریم به‌نحوی به کار گیریم که بتوانند توان آفندی ما را زیاد کنند. ۳. آنچه داشتیم را گسترش بدهیم، یعنی از عملیات بدر به بعد، آنچه را که در یگان‌ها منهدم شده جایگزین کنیم.»

علی شمخانی در پایان سخنان خود هماهنگی و همکاری عوامل پشت‌جبهه با جبهه را یک ضرورت دانست و تأکید کرد: «باید یک فکر اساسی شود. یعنی نمی‌شود ما بخشی از این مملکت را مأموریت ادامه زندگی بدهیم و بخشی از این مملکت را مأموریت ادامه جنگ. هر تصمیم که در این دو طرف گرفته می‌شود روی همدیگر تأثیر می‌گذارد. ما باید مشخص کنیم به کجا می‌خواهیم برویم، بعد بر مبنای آن تصمیم خودمان را بگیریم. ... اگر از زمینه‌های بالقوه فراوانی که در زمینه‌های اقتصادی، نظامی و حضور مردم داریم ... استفاده نکنیم، نمی‌توانیم در انتظار معجزه‌های الهی باشیم. در تاریخ هم خداوند هیچ ملت بی‌حرکی را به نزول معجزه به این وسعتی که ما انتظار داریم وعده نداده است.»^۵

۱۶۵

در ادامه جلسه فرماندهان و مسئولان واحدهای ستادی و پشتیبانی قرارگاه نیروی زمینی سپاه پاسداران با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی گزارشی از کمبودهای جاری در جبهه‌ها بیان شد.

در این جلسه احمد غلامپور فرمانده قرارگاه کربلا، از کمبود امکانات به‌ویژه تجهیزات مهندسی رزمی به‌شدت ابراز ناراحتی و انتقاد کرد. وی در بخشی از اظهارات خود گفت: «خدا شاهد است که در یک قسمت از جبهه‌مان چند روز است مرتب شهید می‌دهیم به‌خاطر نبودن چهار دستگاه لودر و بلدوزر. هرچه سروصدا می‌کنیم که بابا، این چهار دستگاه لودر و بلدوزر را به دست ما برسانید می‌گویند: آقا نیست! کم است! ...»*

مرتضی صفار معاون فرمانده قرارگاه نوح سپاه نیز به مشکلات نیروی دریایی سپاه اشاره کرد و با بیان سابقه تشکیل این نیرو بعد از عملیات خیبر، گفت: از آن زمان تاکنون به‌دلیل ضرورت پدافند در زمین نتوانسته‌ایم به‌طور کامل نیروی دریایی را گسترش دهیم و عملیات کنیم. به‌طورمثال مدت‌هاست قصد داریم روی سکوهای البکر و العمیه عراق در شمال خلیج فارس که برای واحدهای شنآوری ما مزاحمت ایجاد می‌کنند، عملیات کنیم، اما به‌دلیل نداشتن شناورهای مناسب نتوانستیم این کار را انجام دهیم.

* گفتنی است که از آغاز آماده‌سازی زمینه اجرای عملیات والفجر ۸ در منطقه فاو تا اجرای عملیات و تثبیت منطقه تصرف‌شده زمان زیادی صرف شد، در این مدت دستگاه‌های مهندسی بسیاری به این منطقه اعزام و به کار گرفته شدند که تعداد زیادی از آنها بر اثر آتش دشمن منهدم یا بر اثر استفاده طولانی و مداوم آنها از رده خارج شد.

در ادامه، عزیز جعفری فرمانده قرارگاه قدس مشکل اصلی یگان‌های سپاه در پدافند و آفند را ناشی از کمبود یگان و نیروی رزمی دانست و افزود: هر یگان که در عملیات شرکت می‌کند، مثلاً یگان‌های ارتش، بعد از دو، سه روز باید تعویض شود چون بیش از این قادر به جنگیدن نیست، ولی یگان‌های سپاه پاسداران در منطقه والفجر ۸، چهل شبانه‌روز پشت سرهم جنگ کردند، یعنی پس از عملیات هم مدت‌ها در موضع پدافندی برای مقابله با پاتک‌های دشمن جنگیدند. مشکل اصلی محدودیت سازمان رزم و توسعه نیافتن آن است. واقعاً اگر بخواهیم جنگ را به جایی برسانیم و به آن سرعت عمل بدهیم با این کندی که اوضاع پیش می‌رود و ضربه‌های کوچکی که به دشمن می‌زنیم اثر نمی‌کند. ما باید استعداد رزمی خود را به دو یا سه برابر برسانیم. ما با وضع موجود مجبوریم جاهایی را برای عملیات پیدا کنیم که در آنجا بتوانیم دشمن را غافلگیر کنیم. یکی از فرماندهان ارتش عراق در مصاحبه‌ای به‌طور قاطع و محکم گفت که من مطمئن هستم ایرانی‌ها دیگر در هیچ‌جا نمی‌توانند حمله بکنند. یعنی اینها از استعداد رزمی و ضعف‌های ما به‌طور دقیق مطلع‌اند. این واقعیتی است که موجب می‌شود ما از عملیات‌ها نتیجه مطلوب نگیریم. در ادامه جلسه محمد باقری مسئول اطلاعات نیروی زمینی سپاه پاسداران، به چگونگی اقدام عراق برای حفظ سازمان رزم خود اشاره کرد و گفت: دوران خدمت سربازی در عراق سه‌ساله است، ولی بعد از شروع جنگ به هیچ‌کس پایان خدمت نداده‌اند، یعنی نیروهایی وجود دارند که ۸ سال است سربازی هستند. عراق همچنین همه احتیاط‌های خود را فراخوانده، یعنی افراد عراقی از ۱۸ تا ۳۶ ساله الآن در ارتش عراق هستند. به این ترتیب الآن یک میلیون نفر در خدمت جنگ دارد که ۵۰۰ هزار نفر آن رزمی و ۵۰۰ هزار نفر دیگر پشتیبانی‌کننده هستند. در عراق خانوادهایی نیست که در جنگ تلفات نداده باشد. در پادگان‌های عراق هر ساله ۲۰۰۰ افسر و وظیفه و ۱۵۰۰ افسر کادر، آموزش می‌بینند. یکی از دلایل اینکه ما نتوانستیم نیروی کادر آموزش دهیم، نداشتن مکان آموزشی است.

محمد باقری افزود که عراقی‌ها تقریباً تمامی وزارت راه و شرکت‌های راه‌سازی خصوصی و حتی شرکت‌های راه‌سازی خارجی موجود در کشورشان را در خدمت جنگ گرفته‌اند. به گونه‌ای که مثلاً وقتی ما در عملیات‌های خیبر و بدر، به جاده بصره - عماره حمله کردیم تا ارتباط شمال و جنوب عراق را در نزدیک جبهه قطع کنیم، عراق ظرف سه ماه توانست سه جاده در منطقه آب‌گرفته هور احداث کند. واقعاً کاری طاقت‌فرسا و باورنکردنی بود، در منطقه‌ای آبی که در برخی نقاط عمق آب به ۷ متر می‌رسید، جاده‌ای به طول ۷۰ کیلومتر و عرض ۱۲ متر، ۱۳ متر و ۱۸ متر، احداث و بعد هم آسفالت کرد که الآن به‌عنوان جاده درجه یک در نقشه‌ها چاپ شده است. همچنین زیر آتش رزمندگان، ۵۰ کیلومتر سیل‌بند و خاکریز احداث کرد. حدود ۳۰ کیلومتر کانال در خط اولش حفر کرد. برای استقرار ۴۰ گردان توپخانه، پد ساخت. روی خور عبدالله در منطقه ام‌القصر، که زیر آتش توپ‌های ما است و گاهی بمباران می‌کنیم، ظرف همین مدت پلى به طول ۹۰۰ متر احداث کرد. با یک حساب سرانگشتی، حدود ۵ میلیون مترمکعب فقط خاک

روی این جاده ریختند، خاکی که باید از شهر زیر آورده می‌شد و برای این کار حداقل ۲۰۰۰ دستگاه کمپرسی نیاز داشت. به عبارتی واقعاً توان مهندسی، تبلیغاتی، نیروی انسانی و سایر امکانات عراق، همه در خدمت جنگ هستند.

وی همچنین به نقش تبلیغات در جنگ اشاره کرد و گفت: «در عراق تقریباً تمامی امکانات در خدمت جنگ است. همه رسانه‌ها، رادیو، تلویزیون، مجلات و روزنامه‌ها مختص ارتش است. هر یگانی و هر تیپی برای خودش یک مجله دارد که با روحیات افراد خودش تنظیم می‌کند. ... هر موقع تلویزیون را روشن کنید تعدادی افسر نشسته‌اند در مورد جنگ بحث می‌کنند در حالی که ما برای کشیدن یک بلندگو در خط که بخواهیم یک تبلیغات روانی [علیه نیروهای دشمن] انجام دهیم، مشکل داریم.»^۶

۱۶۶

فرماندهان و مسئولان سپاه پاسداران در جلسه با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی از نحوه برآورد و تخصیص بودجه جنگ و شیوه تقسیم آن بین ارتش و سپاه پاسداران ابراز ناراحتی کردند.

در ادامه این جلسه طولانی محمود احمدپور مسئول تدارکات سپاه پاسداران، به موضوع بودجه جنگ اشاره کرد و گفت: مشارکت اصلی نمایندگان در عملیات زمانی است که می‌خواهند بودجه سپاه را تعیین کنند. ما معتقدیم که پول را به سازمانی بدهید که می‌جنگد. این مسئله هنوز در مملکت حل نشده است که پول بیشتر را به سازمانی بدهند که نیروی بیشتر و حضور چشمگیری در جنگ دارد. وی با اشاره به افزایش هزینه‌ها، مثلاً ۴ برابر شدن مصرف مهمات در عملیات والفجر ۸ در مقایسه با عملیات بدر، خواستار افزایش بودجه به نسبت هزینه‌ها شد. یکی دیگر از مسئولان سپاه پاسداران نیز با بیان اینکه سپاه سازمانی تازه تأسیس می‌باشد که از قبل هم دارای تجهیزات و تأسیسات اساسی یک نیروی نظامی نبوده و از آغاز جنگ وارد میدان شده است، به توسعه تدریجی و شرکت گسترده سپاه در عملیات‌های پی‌درپی اشاره کرد و خواستار توجه جدی به نیازهای جنگی سپاه پاسداران شد. وی افزود: اخیراً محسن رفیق‌دوست رفت و ۱۵۰۰ خودرو شامل آمبولانس و تویوتاوانت از نخست‌وزیر، گرفت. حالا یک مرد میدان بیاید و باتوجه به نیاز یگان‌ها این تعداد را تقسیم کند. در حالی که جنگ نیازهای زیادی دارد باید سیاست صنعتی کشور را براساس سیاست دفاعی و جنگی تنظیم کرد. زمانی ما نیاز به مین نداشتیم، اما الآن برای جلوگیری از تهاجم دشمن نیاز داریم که مین کار بگذاریم و برای تهیه آن نیاز به بودجه داریم. در واقع برخی موارد به ما تحمیل شد. خداوکیلی سال‌ها نیاز به مین‌گذاری نداشتیم و سابقه نداشت مین به کار ببریم، اما امروز مجبوریم به طوری که یک لشکر در محور خودش ۳۰۰۰۰ مین کار گذاشته است.

امروز، نیاز به ماسک ضدشیمیایی داریم، ولی برای تهیه آن وابسته به خارج هستیم. برای اجرای یک عملیات نیاز به ۳۰۰ ماشین رفع آلودگی است، ولی نداریم. اکنون یگان‌ها از نبود

لودر و بولدوزر رنج می‌برند. احمد غلامپور و عزیز جعفری اینجا حضور دارند و شاهد هستند که چند شب پیش، دنبال دوتا لودر می‌گشتیم. یعنی ما دوتا لودر در مملکت نداریم؟! اعتبار برای خرید آن نداریم؟! معتقدم داریم. به اندازه‌ای که جنگ را اداره کنیم داریم. فقط یک چیز نداریم و آن توجه به مسائل و نیاز واقعی سازمان‌ها است.

یکی دیگر از فرماندهان حاضر در جلسه نیز ابراز داشت: باور کنید گاهی اوقات فرمانده لشکر یا یک تیپ را می‌بینیم از شرمندگی نمی‌خواهیم با او روبه‌رو شویم چون می‌دانیم دردش چیست؟ رزمنده ما برای سنگرسازی گونی ندارد. واقعاً بعد از ۵ سال برویم در نخلستان‌ها، یک چاه بکنیم و دسته‌جمعی سرمان را داخل آن کنیم و درد دل کنیم.^۷

۱۶۷

هوایم‌های ایران پایگاه نظامی رواندوز عراق را بمباران کردند. جنگنده‌های عراقی نیز علاوه بر یک نفتکش قبرسی، شهر مریوان و چهار پادگان ایران را هدف حمله قرار دادند. این حملات تلفات و خسارتی به بار آورد.

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه نظامی شماره ۲۴۶۲ اعلام کرد: «ساعت ۱۰:۳۰ صبح امروز، نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با چند فروند هوایم‌های شکاری بمبافکن، محل تجمع هلیکوپترها و نیروهای دشمن واقع در شمال رواندوز عراق را بمباران کردند و سالم به پایگاه خود مراجعت کردند.»^۸

از سوی دیگر، صبح امروز، هوایم‌های عراقی به یک نفتکش قبرسی ۲۷۳۰۰۰ تنی موسوم به I.O.R در فاصله ۶۴ کیلومتری جزیره خارک حمله کردند، این نفتکش که حامل ۲۵۰۰۰۰ تن نفت سنگین بود، دچار آتش‌سوزی شد.^۹

قرارگاه رمضان نیز از حمله هوایی دشمن به پادگان و دو نقطه از شهر مریوان خبر داد. این قرارگاه بدون اشاره به نتایج حمله به پادگان شهید عبادت در این شهر، اعلام کرد که دو بمب یکی به نزدیکی پمپ‌بنزین و به مقابل ساختمان جهاد اصابت کرده است.^{۱۰} فرماندار شهرستان مریوان تعداد شهیدان این حمله را ۷ نفر و مجروحان را ۸ نفر اعلام کرد و افزود بیش از ۳۰ واحد مسکونی، تجاری و چندین خودرو تخریب یا به آنها خسارت وارد شده است.^{۱۱} به گزارش سخنگوی ستاد تبلیغات جنگ این حمله صبح امروز، درحالی انجام شد که هیئت کارشناسی سازمان ملل متحد برای تهیه گزارش از آثار حمله هوایی اوایل اردیبهشت ماه امسال،* در شهر باختران به‌سر می‌برد. لذا ستاد تبلیغات جنگ از هیئت کارشناسی دعوت کرد تا از مناطق بمباران شده مریوان نیز دیدن کند.^{۱۲}

* روستای رحیم‌آباد و شهرک تعاون باختران روز سه‌شنبه ۱۳۶۵/۲/۹، هدف حمله هوایی و بمباران جنگنده‌های عراقی قرار گرفت.

همچنین قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا^(ع) به نقل از ژاندارمری گزارش داد: امروز ساعت ۱۱، هواپیماهای متجاوز عراقی به حریم هوایی شهر سردشت و شهرک ربط؛ ساعت ۱۲، به حریم هوایی شهر سلماس و پادگان جلدیان؛ ساعت ۱۴:۳۰، به پایگاه گومیشان در عمق منطقه مهاباد و سردشت و ساعت ۲۰:۳۰، به حریم هوایی گردان ۲۰۴ امداد تجاوز کردند که با آتش موثر پدافند هوایی مواجه و بدون هیچ اقدامی متواری شدند.^{۱۳}

ستاد کل نیروهای مسلح عراق در اطلاعیه شماره ۲۲۱۵ درباره حملات هوایی امروز عراق اعلام کرده است: «خلبانان نیروی هوایی در ساعت ۱۱:۵۵ صبح امروز، دست به یک حمله کمرشکن و ویرانکننده علیه پادگان موسک زده و هدفهای خود را نابود ساختند. همچنین در ساعت‌های ۱۱:۵۸، ۱۴:۴۶، ۱۴:۵۰ و ۱۵:۲۰ به ترتیب حملاتی علیه پادگان مریوان، پادگان سردشت، حمله مجدد به پادگان موسک و حمله به پادگان کلاله انجام دادند که در حمله به پادگان کلاله ۲۰ خودروی نظامی به آتش کشیده شد. در مجموع هواپیماهای نیروی هوایی ما امروز، ۹۵ مأموریت رزمی علیه مراکز تجمع و مواضع جنگ‌افزارهای ایران انجام دادند و پس از تحمیل تلفات زیاد، سالم به پایگاه‌های خود بازگشتند.»

این اطلاعیه افزوده است: در ساعت ۱۰:۴۱، دو هواپیمای ایران قصد داشتند از مرزهای بین‌المللی ما در بخش شمالی رخنه کنند که با آتش سلاح ضدهوایی مجبور به فرار شدند.^{۱۴}

۱۶۸

امروز، چند درگیری میان نیروهای خودی و گروه‌های ضدانقلاب در شهرهای استان کردستان و آذربایجان غربی رخ داد. همچنین با افزایش تردد افراد وابسته به گروه‌های ضدانقلاب در مناطق کردنشین احتمال حمله آنها به پایگاه‌های خودی وجود دارد.

به گزارش فرمانداری بانه، نیروهای خودی در منطقه هفت‌تاش با عناصر ضدانقلاب درگیر شدند. در این درگیری ۲ نفر از افراد ضدانقلاب کشته و ۳ نفر از رزمندگان مجروح شدند.^{۱۵} همچنین در روستای زرین‌دژ از توابع سقز، افراد کومله قصد حمله به پایگاه نیروهای خودی را داشتند که با آتش متقابل آنها، گریختند.^{۱۶}

در سردشت نیز نیروهای عملیات شهری و پایگاه دادکوش با افراد ضدانقلاب درگیر شدند که درگیری بدون تلفات خاتمه یافت.^{۱۷}

از سوی دیگر، سپاه صائین‌دژ از تردد افراد حزب دمکرات در روستاهای باغچه‌میشه، کهریز، بنچاقچی، خواجه و احتمال حمله آنها به پایگاه باغلوچه و دیگر پایگاه‌های نیروهای خودی خبر داد.^{۱۸}

گزارش سپاه کردستان نیز از رفت‌وآمد تعدادی از افراد حزب دمکرات در دو روستای حسین‌آباد از توابع سنندج و مخروبه‌کلک از توابع بیجار حکایت دارد.^{۱۹}

همچنین طبق اخبار رسیده از شهربانی کردستان، افراد کومه‌له از اهالی بانه و روستای گویزه‌کوره از توابع مریوان اخاذی کرده‌اند.^{۲۰} به گزارش قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع)، نیروهای سپاه در روستای دورگه‌سنگ از توابع نقده تعدادی سلاح و اسناد درون‌گروهی حزب دمکرات را کشف و ضبط کردند.^{۲۱}

۱۶۹

حکومت عراق برای بهره‌برداری بیشتر از توان گروه‌های مخالف جمهوری اسلامی در زمینه‌های جاسوسی، خرابکاری و ضربه زدن به پایگاه‌های ایران دست به اقدامات جدیدی زده است. واحد اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به نقل از قرارگاه شمال غرب سپاه پاسداران اعلام کرد: «تعداد ۴۵۰ نفر از منافقین بعد از سپری کردن دوره‌های خرابکاری و آموزش‌های سیاسی با اونیفورم سربازی توسط سازمان امنیت عراق به خاک جمهوری اسلامی نفوذ داده شده‌اند. از این تعداد ۱۳۰ نفر به استان کردستان، ۱۰۰ نفر به آذربایجان شرقی، ۱۰۰ نفر به آذربایجان غربی، ۴۰ نفر به باختران، ۶۰ نفر به تهران و ۲۰ نفر به اصفهان رفته‌اند.»^{۲۲}

قرارگاه مقدم رمضان نیز اعلام کرد: «دولت بعث عراق از حزب دمکرات خواسته که کلیه نیروهای نظامی حزب را در اختیار آنها قرار دهند تا استخبارات عراق نظارت کامل روی عملیات‌های آنها در داخل کشور داشته باشد.»^{۲۳}

گروه اطلاعات ژاندارمری جمهوری اسلامی در نامه‌ای خطاب به وزارت اطلاعات نوشته است: «تعدادی از سران عمده ضدانقلاب تحت‌امر دولت عراق به نام‌های ...* از جمله سردار جاف و برادرزاده و افراد تحت‌امرش که احتمالاً به استعداد ۴۰۸ نفر می‌باشند با همیاری دولت بعث عراق، اقدام به پاتک مذبح‌خانه‌ای در منطقه شمیران نموده است. همچنین الله‌نظر رستمی با اقوام و ایادی خود شامل ...** هماهنگ کردند تا در مورد حمله به پاسگاه‌ها و پایگاه‌ها و ضربه‌زدن در گلوگاه‌ها و محورهای مواصلاتی به‌ویژه مناطق بزمیرآباد، کانی‌صفر و ریجاب اقدام نمایند.»^{۲۴}

گزارش‌های دیگری حاکی است که تعداد ۲۵۰۰ نفر از عشایر منطقه هرکی عراق که از طریق دولت بعثی تسلیح شده‌اند از مرز مشترک ایران و عراق به طرف کوه‌های دلاپرداغ عزیمت کردند.^{۲۵}

۱۷۰

پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق به مواضع نظامیان عراقی در منطقه سرسنگ حمله کردند. شوکت بارزانی نماینده حزب دمکرات کردستان عراق در گزارشی از عملیات علیه نیروهای عراقی اعلام کرد که «نیروهایی از پیشمرگان منطقه شیخان، مواضع دشمن مستقر در

* نام افراد در سند محفوظ است.

** نام افراد در سند محفوظ است.

سرسنگ شامل مقر سازمان حزب بعث، قرارگاه سازمان امنیت، قرارگاه اتحاد زنان، ایستگاه پست بازرسی سرسنگ - عمادیه و سرسنگ - دھوک و پایگاه‌های اطراف بخش‌داری سرسنگ را با توپ، آر.پی. جی و سلاح‌های سبک مورد حمله قرار دادند. در همین حال، واحد دیگری از پیشمرگان، مواضع دشمن مستقر در یگان پزشکی صحرائی در کاریفیا را با خمپاره‌انداز و تیربار مورد حمله قرار داد که بنا بر گزارش‌های اولیه، در این حمله خسارت‌های بسیار سنگین جانی و مالی به دشمن تحمیل شده است.^{۲۶}

۱۷۱

رئیس‌جمهور ایران با محکوم کردن تصمیمات سران هفت کشور صنعتی غرب، امریکا را تروریست اصلی برشمرد و بر ضرورت مقاومت علیه آیین سلطه‌گری و سلطه‌پذیری تأکید کرد. آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای رئیس‌جمهور، امروز در دیدارهای جداگانه با مسئولان حفاظت و اطلاعات سپاه پاسداران و مسئولان سازمان‌ها و ارگان‌های مستقر در فرودگاه تهران ضمن اشاره به تجاوز امریکا به لیبی، قطعنامه سران هفت کشور صنعتی را اتفاق نظر روی یکی از شرم‌آورترین حوادث تاریخ توصیف کرد و گفت: در این قطعنامه باید ریگان و امریکا محکوم می‌شدند، زیرا آنها به گرانا‌دا حمله کرده‌اند، به ضدانقلابیون نیکارگونه اسلحه داده‌اند و به زشت‌روترین تروریست‌های

عالم کمک کرده‌اند. رئیس‌جمهوری در ادامه تصریح کرد: تروریست فرانسه است که ضدانقلابیون را در آغوش خود جا داد و به آنها کمک می‌کند. آیت‌الله خامنه‌ای همچنین با انتقاد از سکوت سازمان ملل متحد و سازمان‌های وابسته به این سازمان در محکوم کردن حمله امریکا به لیبی، آن را نتیجه ترس از سلطه‌گران توصیف کرد و افزود: «ما علیه

دیدار مسئولان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای
رئیس‌جمهور و رئیس شورای عالی دفاع

آیین غلط سلطه‌گری و سلطه‌پذیری ایستاده‌ایم و روی این اصل در همه کشورها مردم روشن‌فکر این مسئله را می‌بینند.»^{۲۷}

۱۷۲

فرمانده عالی جنگ عصر امروز در دیدار با مسئولان حفاظت و اطلاعات مناطق و نواحی و یگان‌های رزمی سپاه پاسداران، پیروزی عملیات والفجر ۸ را دلیلی بر اقتدار اطلاعاتی جمهوری اسلامی و رسوایی دستگاه‌های اطلاعاتی دشمن دانست. وی ضمن تأکید بر ضرورت هشجاری بیشتر سپاه پاسداران برای جلوگیری از رخنه دشمن در حوزه‌های اطلاعاتی، سپاه پاسداران را قدرتی قوی در مقابله با توطئه‌های دشمن توصیف کرد.

در این دیدار، حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، در مقایسه توان اطلاعاتی ایران و دشمن گفت: «طرح عملیات والفجر ۸ مدت‌های مدید در جریان بود و طرح آن ریخته شده بود و فرماندهان [آرشد] سپاه از آن اطلاع داشتند. همچنین خبر آن به فرماندهان لشکرهای سپاه و سپس به واحدها و سران نیروها سرایت کرده و نیروهای تدارکاتی و مهندسی از آن مطلع شده بودند. خیلی از افراد مطالب زیادی از این عملیات می‌دانستند، به‌علاوه، چشم‌های خارجی از قبیل ماهواره‌ها و آواکس‌های امریکایی و منابع دیگر جاسوسی با دقت مواظب بودند، ولی همه آنها حسابی رودست خوردند و واقعاً رسوا شدند.» وی افزود: «علاوه بر شکست حیثیتی و نظامی که بر عراق وارد شد، رسوایی اطلاعاتی که بر مدعیان سلطه اطلاعاتی وارد آمد بسیار عظیم بود؛ هرچند ابعاد این رسوایی فاش نشد و آنها زیاد روی آن صحبت نکرده و سعی نمودند بر آن سرپوش بگذارند.»

به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی با اشاره به امکانات جاسوسی دشمن افزود: «منافقین برای دادن اطلاعات به صدام پول زیادی از وی دریافت می‌کنند. آواکس‌ها مرتباً کار می‌کنند. دشمنان ما مدعی هستند که آن‌همه هسته‌های نفوذی در ایران دارند. ما شک نداریم که غرب و شرق و ارتجاع اگر اطلاعاتی به دست بیاورند در اختیار دشمن قرار می‌دهند و آنها هم که بی‌طرف هستند اگر مخالف ما نباشند مخالف جنگ هستند و اطلاعات را می‌دهند. اینتلیجنت سرویس، سی.آی.ای و موساد و کا.گ.ب.* امکانات سفارتخانه‌های کشورهای مرتجع در ایران، بسیاری از امکانات راداری و وسایل استراق‌سمع و جاسوسی در جبهه‌ها، عکس‌های هواپیماهای عراقی که با پرواز در ارتفاع بالا با دوربین‌های مخصوص همه منطقه را در عکس نشان می‌دهند و هرگونه امکانات دیگر، همه فریب خوردند و نتوانستند کاری از پیش ببرند و این گوشه‌ای از قدرت حفاظت و اطلاعات را به‌نحوی نشان می‌دهد. اگر این مسائل به جایی درز پیدا می‌کرد همه زحمت‌ها و فداکاری‌ها و خرج‌ها را هدر می‌داد.»

فرمانده عالی جنگ با اشاره به اینکه دشمنان جمهوری اسلامی برای نفوذ در نهادی همچون سپاه خیلی سرمایه‌گذاری کرده‌اند، درباره نقش راهبردی سپاه پاسداران در جنگ و حفاظت از

* اینتلیجنت سرویس، سی.آی.ای (سیا)، موساد و کا.گ.ب. به ترتیب سازمان‌های اطلاعاتی و جاسوسی انگلستان، امریکا، رژیم صهیونیستی و شوروی هستند.

انقلاب اسلامی گفت: «موقعی که سپاه شروع به کار کرد اکثر ارگان‌ها به خاطر انقلاب هر کاری را انجام می‌دادند ما هم در هر بخشی که می‌توانستیم کار می‌کردیم و هر جا باری به زمین گذاشته شده بود برمی‌داشتیم. سپاه هم انصافاً هر جا صدای فریادی می‌رسید دخالت می‌کرد و حق هم همین بود و هیچ چاره‌ای جز این کار وجود نداشت. الآن هم همین‌طور است و اگر نیازی به کمک باشد شما وارد میدان خواهید شد حتی اگر در اساسنامه سپاه هم پیش‌بینی نشده باشد.»

نماینده امام در شورای عالی دفاع با یادآوری تلاش همیشگی دشمنان در جریانات، گفت: «در همان سال اول که انقلاب پیروز شد، دشمنان اسلام به نقش سپاه و نهادهای دیگر پی برده و در تحلیل‌هایشان در آن زمان گفته بودند که بر فرض هم که بتوانیم کودتایی در ایران راه بیندازیم، با وجود سی‌هزار نیروی سپاه امکان کودتا وجود ندارد.»

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی با بیان اینکه امروز سپاه خیلی رشد کرده و انبوهی از افراد مخلص در این نهاد عظیم متشکل شده‌اند، افزود: «طبعاً نباید انتظار داشت که یک شیوه مدیریت برای همیشه باقی بماند و قانون بشود. یک قانون که با تجربیات هفت‌ساله تعیین می‌شود ممکن است با تجربیات جدید پیشرفت کند. هنگامی که تجربیات جدید در سال‌های آینده به دست آوریم ممکن است اشکال سازماندهی سپاه هم به صورت فعلی نباشد. مقدار زیادی تجربه پیدا کردیم و مقدار زیادی هم باید در آینده پیدا کنیم.»^{۲۸}

۱۷۳

فرمانده کل سپاه پاسداران در پیامی از خدمات و رشادت‌های رزمندگان تیپ ۱۸ الغدیر در رویارویی با دشمن تمجید و تصریح کرد که عراق شکستی را که در جزایر خیبر، متحمل شد از یاد نخواهد برد. در پی حضور و تلاش‌های موفقیت‌آمیز رزمندگان تیپ ۱۸ الغدیر در جزایر مجنون و منطقه فاو، که سهم بسزایی در پیروزی‌های نیروهای خودی در این دو جبهه و حفظ دستاوردهای آن داشت، محسن رضایی فرمانده کل سپاه پاسداران، پیامی برای رزمندگان این تیپ و مردم استان یزد - که پشتیبانی اصلی این یگان را برعهده دارند - ارسال کرد. در بخشی از این پیام که در شماره امروز روزنامه /برار به چاپ رسیده، آمده است: «از میان خیل این سلحشوران که پیروزی‌های عظیم در فاو را تا امروز رقم زده‌اند شیرمردان تیپ الغدیر صحنه‌هایی پرشور و سراسر حماسه را در صفحات تاریخ انقلاب اسلامی نگاشته‌اند که نسل‌ها سینه‌به‌سینه از کلام پدران و مادران بر گوش جان فرزندان آینده انقلاب خواهند رسانید و این سرمایه گران‌بها را برای عصرها و نسل‌ها به یادگار خواهند گذاشت. عزم استوار و جهاد بی‌امان دلاورمردان تیپ الغدیر خصوصاً کاروانیان کربلا، بالاحص قشرهای دانشجویان در این کاروان نمایی از اوج حماسه‌آفرینی‌ها و شجاعت‌ها در نبرد اخیر رزمندگان اسلام علیه قوای زبون بعثی که به‌راستی قلم از ترسیم رشادت‌ها و خلوص این پاک‌بازان عاجز است و بیان از تدوین ایثارشان قاصر. مقاومت شما در جزایر خیبر ظرف چندین شبانه‌روز نبرد بی‌سابقه نه تنها اعجاب دنیا را برانگیخت، بلکه طلسم تحرکات اخیر دشمن

را شکست و پوزه دشمن زبون در تهاجمات اخیر در جزایر خیبر را به خاک مالید. سردار قادیسیه که قصد داشت مذبحخانه به دنیا اعلام کند که هنوز زنده است، آن چنان درسی شما دلیرمردان و قهرمانان استان یزد در جزایر خیبر به او دادید که هرگز از یاد نخواهد برد.^{۲۹}

۱۷۴

سرپرست ستاد تبلیغات جنگ با تأکید بر ضرورت بیان حقایق جنگ، خاطرنشان کرد که تجربه کم و استفاده نکردن از هنر در تبلیغات موجب شده تأثیر مورد انتظار در این کار به دست نیاید. کمال خرازی با اشاره به اهداف و نتایج اجلاس کمیته‌های تبلیغات جنگ، درباره تبلیغات در جنگ گفت: «به همان شکل که جنگ ما، یک جنگ مردمی است، تبلیغات جنگ نیز باید مردمی باشد.» خرازی با اشاره به اظهارات رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد انعکاس حقایق جنگ افزود: «گاهی اوقات دست‌اندرکاران تبلیغات احساس می‌کنند که برخی مسائل را باید به نحوی به مردم ارائه دهند که برخی مسائل آنان تضعیف نشود، چنین گرایشی در کار تبلیغات حتی در تبلیغات جنگ ناشی از عدم شناخت کامل مردم است. مردم ما کسانی هستند که انقلاب کردند و جنگ را هم اداره می‌کنند، بنابراین اگر خبری داده شود که مثلاً در فلان نقطه آسیبی وجود داشته، نباید تصور شود که این مردم روحیه خود را خواهند باخت.»

وی کار تبلیغات جنگ را چنین ارزیابی کرد: «در تبلیغات آن‌طور که حق مطلب ایجاب می‌کند که ایثار رزمندگان و فرهنگ جبهه مطرح شده باشد در حد متوسطی هستیم و این مسئله ناشی از عوامل گوناگونی از قبیل کم‌تجربگی و عدم استفاده از هنر در کار تبلیغات می‌باشد.» خرازی افزود: «مسئله اصلی که تبلیغات جنگ را در حد متوسط نگه می‌دارد بعد بین‌المللی آن به دلیل توطئه گسترده تبلیغات استکبار علیه انقلاب اسلامی است، زیرا برعکس امکانات محدود ایران در صحنه بین‌المللی، دشمنان انقلاب اسلامی به‌وفور از امکانات تبلیغی در جهان برخوردارند. گاهی

کمال خرازی سرپرست ستاد تبلیغات جنگ

حرف‌هایی که تلاش می‌کنیم در جهان انعکاس یابد، منعکس نمی‌شود، اما کوچک‌ترین حرف دشمنان ما خیلی سریع و در سطحی وسیع منعکس می‌شود.» وی خاطرنشان کرد: «باوجود اینکه رادیوی برون‌مرزی ما در انعکاس صدای انقلاب تلاش دارد، اما با سرمایه‌گذاری‌های دشمنان در پارازیت‌کردن آن مواجه هستیم.»^{۳۰}

۱۷۵

به درخواست ایران، نماینده سازمان ملل متحد از مناطق مسکونی بمباران شده شهر باختران دیدن کرد. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی سرپرست تیم نظامی سازمان ملل متحد مستقر در جمهوری اسلامی ایران صبح امروز، از روستای رحیم‌آباد و شهرک تعاون باختران که روز سه‌شنبه ۱۳۶۵/۲/۹، هدف بمباران هواپیماهای عراقی قرار گرفتند، بازدید کرد. در این دیدار یکی از کارشناسان نظامی کشورمان نحوه حمله هوایی دشمن را تشریح کرد و گفت حدود ۱۶ تا ۲۰ بمب در این دو منطقه فرو ریخته شده که تعدادی از آنها عمل نکرده، ولی بقیه منفجر و موجب شهید یا مجروح شدن عده‌ای از اهالی این روستاها شدند. سپس نماینده سازمان ملل از بمب‌های عمل نکرده و محل اصابت بمب‌ها عکس تهیه کرد و با حفظ تدابیر امنیتی یکی از بمب‌های خوشه‌ای عمل نکرده را با خود برد.

بازدید کارشناسان سازمان ملل متحد از روستای رحیم‌آباد و شهرک تعاون باختران که به تازگی به وسیله هواپیماهای عراقی بمباران شده است.

بمباران شهید شده بود گفت‌وگو کرد. مردم حاضر در منطقه نیز درحالی‌که شعار "جنگ، جنگ، تا پیروزی"، "مرگ بر امریکا"، و "مرگ بر صدام" سر می‌دادند، از نماینده سازمان ملل خواستند که جنایات صدام را به سازمان ملل منعکس کنند.^{۳۱}

۱۷۶

هم‌زمان با اعزام کاروان‌های نیروهای داوطلب از استان هرمزگان و کاشان به جبهه‌های نبرد، گروهی از طلاب خارجی مقیم ایران نیز عازم جبهه‌ها شدند. همچنین رئیس ستاد مرکزی سپاه دستور جذب داوطلبان عراقی را برای حضور در جبهه‌ها صادر کرد. نماینده امام در شورای عالی دفاع از استقبال مردم برای حضور در جبهه‌ها تجلیل کرد.

در آستانه فرارسیدن ماه مبارک رمضان، چهارمین کاروان راهیان کربلا و نخستین کاروان لیبک یا امام از استان هرمزگان؛ گروهی از کارشناسان زراعت، آب و خاک اداره کشاورزی مازندران؛ گروهی از بسیجیان بندر لنگه؛ ششمین کاروان راهیان کربلا و سومین کاروان لیبک یا امام شامل نیروهای رزمی و تخصصی از دانشجویان، دانش‌آموزان، کارمندان و کارگران شهرستان کاشان؛

گروهی از ورزشکاران داوطلب شهرستان نقده؛ گروهی از سربازان پادگان گنبد؛ بیش از ۱۵۰ تن از نیروهای تخصصی هنرستان‌های فنی استان اصفهان؛ جمعی از داوطلبان شهرستان اردستان و دومین کاروان راهیان کربلا از کرج عازم جبهه‌ها شدند.^{۳۲}

روزنامه کیهان نیز گزارش داد: امروز، گروهی از روحانیون حوزه‌های علمیه عراق، لبنان، بحرین، سیرالئون و افغانستان پس از حضور در مجلس شورای اسلامی به جبهه‌های جنگ عزیمت کردند.^{۳۳} همچنین با توجه به تمایل اتباع عراقی مقیم ایران برای حضور در جبهه‌ها امروز، علیرضا افشار رئیس ستاد مرکزی سپاه پاسداران، در نامه‌ای به همه نواحی و پایگاه‌های سپاه پاسداران دستور داد: «چنانچه نیروهای عراقی در شهرهایی که دفتر بسیج عراق تشکیل نشده، جهت آموزش و اعزام مراجعه نمودند، سریعاً آنها را جذب و به واحد بسیج عراق قرارگاه رمضان مستقر در ستاد مرکزی سپاه، معرفی کنید.»^{۳۴}

حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی نماینده امام در شورای عالی دفاع، امروز در دیدار با مسئولان ستاد تبلیغات جنگ ضمن اشاره به استقبال عمومی مردم برای حضور در جبهه گفت: «مردم ما عجب می‌جنگند، هر لحظه شاهد صحنه‌هایی از خانواده‌های شهید، از اعزام نیرو، حالات عاشقانه مجروحین، جنگیدن‌های شجاعانه و امدادگری‌های امدادگران هستیم که هر کدام از اینها انسان را به سختی تکان می‌دهد. جنگیدن اینها یادآور اوج خوبی‌های زمان پیامبر (ص) است.»^{۳۵*}

۱۷۷

در پی شکست عراق در عملیات والفجر ۸، کشورهای عرب حامی عراق با نگرانی از تزلزل ساختار حکومتی در این کشور، برای تقویت حکومت صدام و برقراری آتش‌بس می‌کوشند. به گزارش خبرگزاری عراق از ابوظبی، مجلس امارات متحده عربی امروز، در بیانیه‌ای ضمن ابراز نگرانی از افزایش عملیات‌های نظامی ایران، این اقدام را عامل برهم‌زدن امنیت و آرامش کشورهای حوزه خلیج فارس و زمینه‌ساز مداخله کشورهای بیگانه در منطقه برشمرد و از ایران خواست درخواست‌های صلح را بپذیرد و به جنگ علیه عراق پایان دهد.^{۳۶}

از سوی دیگر، شاذلی قلبی دبیرکل اتحادیه عرب، در پیام‌های مشابهی که برای شرکت‌کنندگان در گردهمایی سران هفت کشور صنعتی در توکیو، ارسال کرد، با اشاره به جنگ ایران و عراق،

* حجت‌الاسلام هاشمی با یادآوری خاطره‌ای از روحیه مردم در حمایت و دفاع از انقلاب اسلامی افزود: یکی از دوستان ما به تازگی شهید شد. او زن جوانی داشت اخیراً ازدواج کرده و یک فرزند هم داشت. پدرش می‌گفت ما نمی‌دانستیم چگونه خبر شهادت را به این زن بدهیم. با مقدماتی آقای ناطق نوری که عموی ایشان بودند، مقرر شد مسئله را به نحوی بازگو کنند. اتفاقاً مراسم ازدواج یکی از بستگان هم بود و از سوئی جنازه هم برای تشییع آماده بود. در حین اینکه آن خانم را برای دریافت خبر شهادت (همسرش) آماده می‌کردند او زودتر مسئله را احساس می‌کند دو، سه قطره اشک می‌ریزد و سپس می‌گوید الحمدلله که ما هم به این افتخار نائل شدیم. بعد خواهش می‌کند که او را تا صبح با جنازه شهیدش تنها بگذارند و او تا صبح با شهیدش تنها ماند و در کنار جنازه مطهر او نماز می‌خواند. بعد هم مثل گذشته به زندگی‌اش ادامه می‌دهد و مثل یک قهرمان، مردانه مقاومت می‌کند و اینها نمونه‌هایی است که ما زیاد می‌بینیم و ستاد تبلیغات باید اینها را به بهترین نحو منعکس کند. [روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲]

بدون آنکه نامی از ایران ببرد، راه‌حل پایان جنگ را اعمال فشار قدرت‌های بزرگ بر ایران ذکر کرد و افزود: «جنگ ایران و عراق که مدت پنج‌سال‌ونیم ادامه دارد با قرارداد یکی از حساس‌ترین مناطق جهان در معرض خطری جدی، به پیچیدگی اوضاع افزوده است. تلاش‌های متعددی برای پایان‌دادن به این جنگ انجام شده است که تاکنون هیچ‌یک مؤثر نبوده است و این امر به‌گونه‌ای فزاینده آشکار می‌شود که تنها یک اقدام شدید از سوی قدرت‌های بزرگ می‌تواند طرف سرسخت را به واردشدن به یک فرایند تعیین‌شده از طریق مذاکره و پذیرفتن قطعنامه شورای امنیت، درست همان‌گونه که طرف دیگر یعنی عراق از ابتدا انجام داده است، بکشاند.»^{۳۷}

همچنین به گزارش رادیو صوت‌الجماهير، رفعت محجوب رئیس مجلس مصر، در ملاقات با سعدون حمادی رئیس مجلس عراق، بر پشتیبانی مصر از عراق در مقابله با ایران تأکید کرد.^{۳۸}

۱۷۸

به گزارش یک خبرنگار ژاپنی از بغداد، عراق برای جبران کمبود نیروی انسانی در جنگ، افراد بالای ۳۷ سال را هم به جبهه‌ها اعزام می‌کند. در همین حال اوضاع اقتصادی این کشور نیز به وخامت گراییده است. روزنامه توکیو شیمبون (چاپ ژاپن) در گزارشی به نقل از خبرنگار خود در بغداد به بررسی اوضاع اقتصادی و کمبود نیروی انسانی در عراق پرداخته است. در این گزارش آمده است: «در خیابان‌های بغداد جوان نمی‌بینید، ولی همه‌جا عکس بزرگی از صدام حسین رئیس‌جمهوری عراق، نصب گردیده است. مردمی که در خیابان‌ها می‌بینید، مصری‌ها، عربستان سعودی‌ها، اردنی‌ها، فیلیپینی‌ها و پاکستانی‌ها می‌باشند که به‌عنوان کارگر از آنها استفاده می‌شود. به گفته تعدادی از خارجی‌ها، سربازانی که به‌تازگی در بغداد مشاهده می‌شوند کلاً بالای سنین ۴۰ یا ۵۰ سال می‌باشند. تا دو سال پیش، کسانی که پایین‌تر از ۳۷ سال داشتند برای جنگ به جبهه اعزام می‌شدند ولی از آن به بعد دیگر هیچ‌گونه شرایط سنی وجود ندارد. یک‌بار راننده سفارت ژاپن در بغداد، که یک عراقی ۳۷ ساله است، ناپدید شد و برای بار دوم او را به جبهه‌ها اعزام نمودند. با اطلاع دقیقی که سفارت ژاپن به دست آورده حتی مسئول میز ژاپن در وزارت خارجه عراق که مرد میان‌سالی است اخیراً به جبهه‌ها اعزام شده است. به وزارت خارجه و وزارت اطلاعات و غیره سر زدم و از کارمندان و مسئولین، کسی را در حدود سنی ۳۰ سال ندیدم، شاید بقیه هم اعزام شده باشند. در حال حاضر اداره نظام وظیفه عراق دندانش را برای کارگران خارجی شاغل در این کشور تیز کرده است. برای مثال در هتل شرایتون بغداد، که بیش از ۴۵۰ خارجی اقامت دارند، به طرق مختلف از همه آنان خواسته شده که در ازای پول خوب به جنگ بروند.»

خبرنگار روزنامه توکیو شیمبون در ادامه درباره تأثیر جنگ بر زندگی شهروندان عراقی و اوضاع اقتصادی نوشته است: «مسئله جنگ در زندگی شهروندان تأثیر عمیقی داشته است، قیمت آب آشامیدنی که به‌صورت بطری خریداری می‌گردد روز‌به‌روز بالا می‌رود. قیمت‌ها افزایش سریعی پیدا کرده و با وضع قیمت نفت که در حال حاضر در بازار بین‌الملل پایین آمده، احتمالاً

وضع اقتصاد در عراق تاریک‌تر از گذشته خواهد گردید. خیابان‌هایی که اطراف دواير دولتی می‌باشد، همواره با مشکل مسدودشدن روبه‌رو هستند. تقسیم اراضی بین خانواده‌هایی که در جنگ بستگان‌شان را از دست داده‌اند دیگر به‌سختی انجام می‌گیرد. به گفته منابع غربی، کشورهای عربی منطقه که در رأس آنها عربستان سعودی می‌باشد نسبت به کمک‌های اقتصادی به عراق دچار تزلزل شده و بیش از این نمی‌توانند به عراق امیدوار باشند.^{۳۹}

۱۷۹

دولت‌های مصر، اردن و ایتالیا کمک‌های نظامی و اقتصادی خود را به عراق ادامه می‌دهند. براساس گزارش‌های منتشر شده، مصر تعدادی نیرو و چند خلبان و اردن نیز سربازان بسیاری مجهز به سلاح‌های سبک و سنگین به عراق اعزام کرده‌اند.^{۴۰} به گزارش رادیو لندن، پس از قطع راه ارتباط آبی عراق از طریق اروندرود به خلیج فارس و مشکل عبور از راه آبی خور عبدالله، بندر عقبه اردن که تا چند سال پیش هر روز حدود ۱۰ کشتی در حال تخلیه یا بارگیری و در انتظار نوبت در آن دیده می‌شد، امروزه جانشین مناسبی برای بندر بصره عراق و مهم‌ترین معبر برای ورود کالاهای ضروری عراق تبدیل شده است، به گفته رادیو لندن به نظر می‌رسد استفاده گسترده عراق از بندر عقبه، که متضمن رشد اقتصاد اردن نیز می‌باشد، با موافقت رژیم صهیونیستی و در ازای تأمین نیازهای نفتی و صدور اسلحه صورت می‌گیرد.^{۴۱} شرکت ایتالیایی ساییم نیز امروز، اعلام کرد که یک قرارداد ۲۳ میلیون دلاری را به‌منظور احداث یک خط لوله و یک تلمبه‌خانه برای عراق امضا کرده است. این خط لوله ۱۲۶ کیلومتری نفت خام عراق را برای صدور به بندر ینبع عربستان در دریای سرخ منتقل خواهد کرد.^{۴۲}

۱۸۰

سوریه بازگشایی خط لوله نفت عراق در خاک آن کشور را منوط به تغییر موضع بغداد در مورد دمشق دانست.

به گزارش خبرگزاری آلمان غربی، وزیر نفت سوریه امروز، هنگام ورود به کویت برای شرکت در اجلاس وزیران سازمان کشورهای عربی صادرکننده نفت (آ - اوپک) اعلام کرد که این کشور آماده است در صورت تغییر سیاست‌های فعلی عراق در مورد سوریه، خط لوله صادرات نفت عراق به دریای مدیترانه را بازگشایی کند.

گفتنی است سوریه با بستن این خط لوله - که ظرفیت صدور ۱/۴ میلیون بشکه نفت در روز را دارد - به اقتصاد عراق در دوران بحرانی و سخت جنگ، ضربه جدی وارد کرده است. درآمد سوریه از دریافت عوارض انتقال نفت عراق از طریق این خط لوله سالانه ۶۰۰ میلیون دلار بود. وزیر نفت سوریه گفته است: بسته‌شدن این خط لوله در سال ۱۹۸۲، ریشه‌های سیاسی قدیمی به‌علت برخی از کوشش‌های خصومت‌آمیز رژیم عراق علیه مردم سوریه، داشته است.^{۴۳}

۱۸۱

ریچارد مورفی معاون وزیر امور خارجه امریکا، عراق را در بهره‌برداری از توان هوایی خود ضعیف دانست و نزدیکی ایران را به مرزهای کویت و عربستان تهدیدی علیه این کشورها اعلام کرد. نشریه لوس‌آنجلس تایمز نیز ایجاد یک دولت بنیادگرا در عراق را یک کابوس برای دولت امریکا خواند. به گزارش خبرگزاری رویتر، مورفی در کمیته فرعی امور خارجه مجلس نمایندگان امریکا گفت که عراق در جنگ با ایران ضعیف عمل کرده و این تا حدودی به دلیل ناتوانی عراق در بهره‌برداری از برتری هوایی خود بوده است. وی افزود عملکرد نیروی هوایی عراق باتوجه به برتری تجهیزاتی که دارد مؤثر و گیرا نبوده است. با این حال، مورفی در مورد توانایی عراق برای ادامه جنگ گفت: «عراق مقید و مصمم به دفاع از قلمرو خود است.» وی پیشروی ایران در فاو را یک تهدید دانست و گفت: «نیروهای ایرانی تنها سه تا چهار مایل با کویت فاصله دارند و کویت و عربستان سعودی را به‌خاطر حمایت از عراق در این جنگ تهدید می‌کنند.»^{۴۴}

نشریه امریکایی لوس‌آنجلس تایمز نیز نوشته است: دولت امریکا از ایجاد یک دولت بنیادگرا در بغداد که متحد آیت‌الله (خمینی) باشد و نیز از وارد آمدن خسارت نظامی شدید بر تأسیسات نفتی در حوزه خلیج فارس و تلاش مسکو برای بهره‌گیری از این آشوب، به‌ویژه به‌منظور دست‌یافتن به یک جای پای دائمی سیاسی در ایران نگران است و این مسائل از جمله کابوس‌های واشنگتن به شمار می‌آیند.^{۴۵}

۱۸۲

هفته‌نامه *العمل الاسلامی* به نقل از منابع دیپلماتیک در جده و ریاض، فاش کرد که صدام رئیس‌جمهور عراق، ماه گذشته، با جرج بوش معاون رئیس‌جمهور امریکا، در عربستان سعودی به‌طور محرمانه ملاقات کرده است. در این ملاقات که با حضور فهد شاه عربستان، انجام شده، ضمن بررسی آخرین وضعیت جنگ تحمیلی، بوش در مورد از سرگیری حملات هوایی به ایران و توسعه اقدامات تروریستی رژیم عراق در تهران پیشنهادهایی مطرح کرده است. بوش همچنین به صدام اطمینان داده است که از طریق ماهواره‌های امریکا در منطقه، اطلاعاتی از وضعیت تحرکات ایران در آب‌های خلیج فارس و بنادر ایران و تردد کشتی‌ها در اختیار رژیم عراق قرار خواهد داد.^{۴۶}

۱۸۳

سازمان مجاهدین خلق (منافقین) سیاست صلح‌جویی مهدی بازرگان را ریاکارانه و خائنانه خواند. رادیو مجاهد (رادیوی اختصاصی سازمان مجاهدین خلق) به مواضع بازرگان رهبر نهضت آزادی، که در مصاحبه‌ای درباره جنگ* گفته بود: «جنگ به یک صلح شرافتمندانه و عادلانه نیاز دارد»، به‌شدت حمله کرد. رادیو مجاهد این شرط بازرگان درباره صلح را که «دولت عراق باید مسئول

* متن این مصاحبه در روزنامه فرانسوی *لیبراسیون* در ۲۳ بهمن ۱۳۶۴ چاپ شده است.

تجاوز به ایران شناخته شود و جبران خسارت و تلفات وارده را بکند» همسو با برنامه تبلیغاتی حاکمان ایران دانست و آن را ریاکاری و دستاویز و بهانه‌ای برای ادامه جنگ ازسوی ایران برشمرد و خطاب به نهضت آزادی گفت: «با اعلام مواضعتان درباره صلح، معلوم شد صلحی تحت حاکمیت [امام] خمینی می‌خواهید و این از مکر و فریب شماست، زیرا تا [امام] خمینی هست جنگ هست و اگر کسی جنگ و سرکوب نمی‌خواهد، باید [امام] خمینی را بکوبد.»

رادیو مجاهد در ادامه، دیدگاه مسعود رجوی رهبر سازمان مجاهدین خلق (منافقین)، درباره صلح و مواضع بازرگان را چنین نقل کرد: «باید تأکید نمود که در محاسبات استراتژیکی ما خواهندگان صلح فوری، فقط آنهایی می‌توانند باشند که عمیقاً و بلادرنگ خواستار سقوط قطعی رژیم [امام] خمینی در تمامیت آن باشند. بنابراین همان‌گونه که نهضت به اصطلاح آزادی بازرگان در خدمت و در تمجید رژیم [امام] خمینی قرار دارد، صلح‌جویی ریاکارانه‌اش در خدمت جنگ‌افروزی است.»^{۴۷}

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۵/۲/۱۶

۱. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نیروی زمینی سپاه، مهدی انصاری، ۱۳۶۵/۲/۱۲ تا ۱۳۶۵/۲/۲۲، ص ۴۴؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه بررسی گردان‌های قائم و بررسی وضعیت نیروهای خودی و دشمن در جبهه‌های شمال‌غرب و میانی، (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۶، نوار شماره ۱۹۷۷۰)، مهدی انصاری، صص ۳ - ۱.
۲. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۴۳ و ۴۵؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۲۹ - ۱.
۳. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۵۷ - ۵۴؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۴/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، صص ۱۹ - ۱.
۴. سند شماره ۱۲۱۶/د مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین، پشت صفحه ۴۰.
۵. سند شماره ۲۵۷۷۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه فرماندهان و مسئولان نیروی زمینی سپاه با تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۶، نوار شماره ۱۹۷۷۳)، مهدی انصاری؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۸/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه فرماندهان و مسئولان نیروی زمینی سپاه با تعدادی از نمایندگان مجلس شورای اسلامی (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۶، نوار شماره ۱۹۷۷۴)، مهدی انصاری.
۶. سند شماره ۲۵۷۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، فرمانداری پانه به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۷.
۷. سند شماره ۲۵۷۷۹/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه فرماندهان و مسئولان سپاه با اعضای کمیته بررسی مشکلات جنگ مجلس شورای اسلامی (قرارگاه نیروی زمینی سپاه، ۱۳۶۵/۲/۱۶، نوار شماره ۱۹۷۷۵)، مهدی انصاری.
۸. سند شماره ۲۵۷۷۷/پن مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین؛ و - سند شماره ۲۵۷۷۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.
۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۷، ص ۱۵.
۱۰. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویادها و تحلیل، شماره ۹۴، ۱۳۶۵/۲/۲۳، ص ۹.
۱۱. سند شماره ۱۵۹۰۵۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه رمضان (واحد اطلاعات) به مرکز اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۱۲. سند شماره ۳۳۹۸۱۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری میروان به استانداری کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۱۳. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۷، ص ۲.
۱۴. سند شماره ۳۵۹۶۳۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا^(ع) ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به فرماندهی ژاجا (رکن ۲)، ۱۳۶۵/۲/۱۷.
۱۵. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۷، صص ۳ - ۱، رادیو بغداد، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۱۶. سند شماره ۳۳۹۷۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری پانه به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۷.

۱۶. سند شماره ۳۱۴۲۷۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۵/۲/۲۱.
۱۷. سند شماره ۴۰۴۲۹۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به فرمانده کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۲/۲۱.
۱۸. سند شماره ۳۵۹۶۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه صائین دژ (واحد اطلاعات) به قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) (واحد اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۱۹. سند شماره ۳۵۹۷۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد سپاه ناحیه کردستان به قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) (واحد اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۲۰.
۲۰. سند شماره ۳۱۴۲۷۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۲۰.
۲۱. سند شماره ۱۳۷۴۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) به فرماندهی کل سپاه پاسداران، ۱۳۶۵/۲/۱۸.
۲۲. سند شماره ۱۳۴۴۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از قرارگاه حمزه سیدالشهدا^(ع) (واحد اطلاعات) به ستاد مرکزی سپاه (واحد اطلاعات)، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۲۳. سند شماره ۲۶۶۸۹۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی قرارگاه مقدم رمضان به فرمانده ناحیه ۲، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۲۴. سند شماره ۱۳۷۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (رکن ۲) به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۲۵. سند شماره ۱۳۷۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ژاندارمری جمهوری اسلامی (گروه اطلاعات) به وزارت اطلاعات، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۲۶. سند شماره ۱۸۲۴۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از نماینده کمپان ۱۱ (شوکت بارزانی) به فرماندهی گردان ۱ تیپ ۳ نوه، ۱۳۶۵/۲/۲۰.
۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۷، ص ۳.
۲۸. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۸، ص ۱۲.
۲۹. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۶.
۳۰. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۷، ص ۱.
۳۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۲/۱۷، ص ۲.
۳۲. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۶.
۳۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲۱.
۳۴. سند شماره ۷۵۶۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد مرکزی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به کلیه نواحی و پایگاه‌های تابعه، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۳۵. روزنامه رسالت، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۹، ۱۳۶۵/۲/۱۸، ص ۲، ابوظبی - خبرگزاری عراق، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۳۷. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۸، ۱۳۶۵/۲/۱۷، ص ۶، نیویورک - خبرگزاری تاس، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۳۸. همان، ص ۹، رادیو صوت الجماهير، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۳۹. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲۰.
۴۰. سند شماره ۳۱۴۲۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهربانی کردستان به استاندار کردستان، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۴۱. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۳۶۵/۲/۱۶، صص ۵۱ و ۵۲.
۴۲. روزنامه ابرار، ۱۳۶۵/۲/۱۷، ص ۱۱.
۴۳. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۳۶۵/۲/۱۶، صص ۴۶ و ۴۷.
۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۴۹، ۱۳۶۵/۲/۱۸، ص ۲، واشنگتن - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۵/۲/۱۷.
۴۵. دفتر سیاسی نمایندگی امام در سپاه پاسداران، نشریه رویادها و تحلیل، شماره ۹۳، ۱۳۶۵/۲/۱۶.
۴۶. روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۲/۱۶، ص ۲.
۴۷. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۵/۲/۱۶، صص ۲۲ - ۱۵، رادیو مجاهد.